

Já jako učitel...

ÚVOD DO STUDIA – 20. 10. 2017

A co já jako učitel?

- Jak o sobě v roli učitele přemýšlím?
- Jak o sobě mluvím před ostatními?
- Jak si vážím sebe sama v roli učitele?
- Co na profesi učitele oceňuji?

Důležité otázky

- Jak vnímání sebe sama v roli učitele může ovlivnit moji práci?
- Můžete uvést příklady učitelů s pozitivním či negativním profesním sebepojetím?
- Jak si představujete práci učitele, který nemá sám o sobě v roli učitele jasno?

Otokar Březina

v dopise Anně Pammrové

Učitelství jest těžký, robotný úřad, vysilující duši, ochromující fantazii, pijící sílu z organizmu; děti přicházející do školy jsou zlé, svéhlavé, bludně vychované bytosti, rafinované, zlomyslné, zhyčkané, zbloudilé, instinktivně nepřátelské a ve velikém procentu úžasně neschopné; vracím se po pěti hodinách vyučování fyzicky i duševně vysílen, dizgustován, umrtven, zatemněn, tupý, mdlý a sešlý. Pouze noc jest vyhražena mé duševní práci a i tu nedostavuje se vždy dispozice, vstřebaná celodenním rozechvíváním nervového systému a stálým krvácením intelektuálním.

1892

Co víme o sebepojetí učitele?

- jedná se klíčový pojem ve vzdělávání učitelů (Burns, 1989)
- dobře definované profesní sebepojetí je východiskem profesní úspěšnosti, pomáhá učitelům obstát ve složitých každodenních situacích (Bullough, 1991; Kaganová, 1992)
- učitelé potřebují pracovat na utváření pozitivního profesního sebepojetí, mnohdy si ve složitých situacích nevědí rady sami se sebou (Sidorenko, 2000)
- Mareš (2013) chápe jako součást profesního já i učitelovo pojetí výuky

Proces utváření profesního sebepojetí

- Kdy začíná?
- Které jeho faktory můžeme označit za klíčové?
- Je profesní sebepojetí stálé, nebo se proměňuje?
- Kdo nebo co jej ovlivňuje?

Reflexe a sebereflexe

ÚVOD DO STUDIA – 20. 10. 2017

Sebereflexe

- vnitřní komunikace se sebou samým
- vcítění se do sebe sama, introspektivní poznávání sebe sama
- sebeuvědomování
- východisko formování vlastní osobnosti
- synonymum: autoreflexe

(Koboutek, 2007)

K čemu učitel potřebuje sebereflexi?

- Učitelé mají při plnění úkolů svého povolání značnou **svobodu volby**.
- Existuje velký prostor pro **vlastní soud**; situace se proměňují a musí se stále znovu vyhodnocovat.
- Je třeba **stále rozhodovat**, jak postupujeme, co konáme nebo nekonáme, jaké prostředky používáme.
- **Jedna situace volby následuje za druhou.**

K čemu je mi *ještě* dobrá (sebe)reflexe?

---

1. Poznávám, jaký jsem učitel, jaké mám problémy, jak je řeším.

poznání sebe sama

2. Uvědomuji si, jak na mé zásahy v určitých situacích reagují žáci, kolegové, rodiče.

podpora efektivní komunikace

3. Poskytuje mi náměty k dalšímu sebezdokonalování.

profesní růst

4. Mohu promýšlet své budoucí reakce v určitých situacích a vyhnout se tak případným konfliktům.

prevence

5. Připomíná mi pedagogické situace, které mi přinesly pocit uspokojení.

psychohygienu

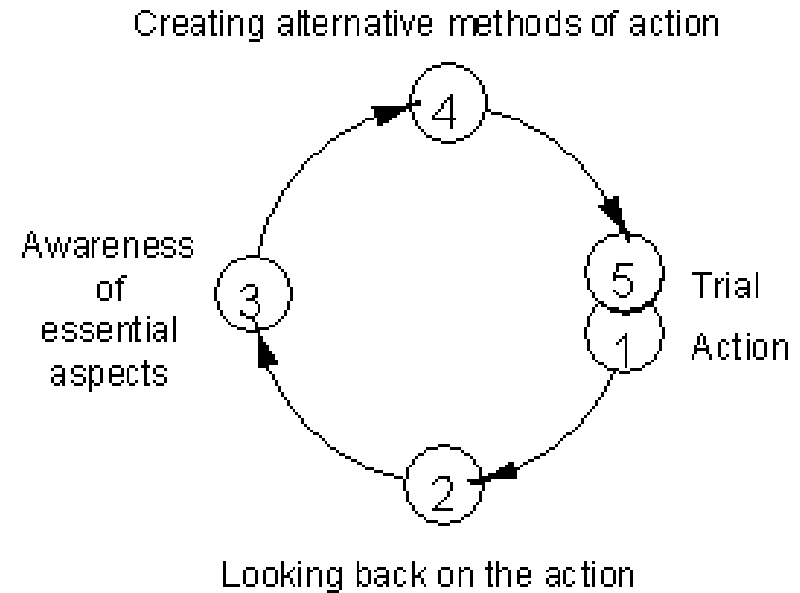
Umím reflektovat?

Fred Korthagen, A.L.A.C.T. model reflexe

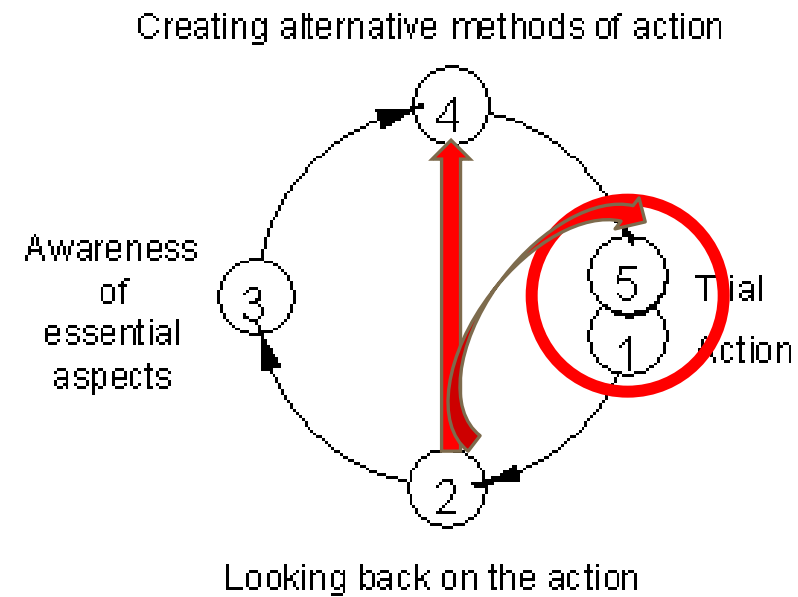
Reflexe je mentální proces spočívající ve snaze strukturovat nebo restrukturovat určité zkušenosti, problém nebo stávající znalosti či vhledy.

(Korthagen, 2011, s. 71)

Nedokončený proces reflexe

Které zdroje a nástroje pro (sebe)reflexi můžeme využít?

- **Vnitřní dialog**
- **Rozhovor:** s kolegou z UNŽ, s provázejícím učitelem, s mentorem, se žákem, s rodiči žáka
- **Hospitace (pozorování):** v hodině kolegy z UNŽ, v hodině provázejícího (či jiného) učitele
- **Práce žáků, které vyučujeme**
- **Písemná zpětná vazba:** především od žáků (nedokončené věty, pozitiva/negativa, evaluační dotazník ad.)
- **Videozáznam vyučovací hodiny:** vlastní nebo kolegy z UNŽ
- **Reflektivní deník**
- **Konfrontace vlastních postojů s odbornou literaturou**

Reflektivní deník

Pozitiva

- sledování vlastního vývoje; sebepoznávání
- objevování toho, co funguje, a co nikoliv; zachycení mezních pedagogických situací
- **skrytý potenciál**: rozvoj reflektivních dovedností
- otevřenost umožňuje **individualizovanou zpětnou vazbu** (například při spolupráci s mentorem, vybízí ke kladení **reflektivních otázek**)

Nevýhody

- rezistence ve vztahu ke způsobu psaní deníku
- časová náročnost

Videozáznam – reflektivní otázky

---

vlastní hodiny

- Jak působím při práci?
- Jaký mám pocit ze sebe sama?
- Vnímám sebe sama „zevnitř“ stejně jako „zvenčí“?
- Jak mě vidí žáci?

hodiny kolegy

- V čem se naše práce liší?
- Jak reagujeme na žáky? Jak žáci na nás?
- Jak pojmáme vyučovací hodinu – v čem jsou podobnosti, v čem odlišnosti?

Použité zdroje

Brezinka, W. (1996). *Filozofické základy výchovy*. Praha: Zvon.

Bullough, R. V. Jr. (1991). Exploring personal teaching metaphors in preservice teacher education. *Journal of Teacher Education*, 42(1), 43–51.

Burns, R. B. (1989). The self-concept in teacher education. *South Pacific Journal of Teacher Education*, 17(2), 27–36.

Kagan, D. M. (1992). Professional growth among preservice and beginning teachers. *Review of Educational Research Summer*, 6(2), 129–169.

Kohoutek, R. (2010). Sebepoznání, sebevýchova a autoregulace posluchačů vysokých škol [online]. [cit. 2011-03-23]. *Psychologie v teorii a posluchačů vysokých škol* [online].

Korthagen, F., Kessels, J., Koster, B., Lagerwerf, B. & Wubbels T. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realističtějšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.

Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.

Sidorenko, V. S. (2000). [Razvitie pozitivnoj Ā-koncepcii budušego učitelâ v processe pedagogičeskoj podgotovki v vysšej škole]. (Disertační práce). [Moskva: Institut teorii obrazovaniâ i pedagogiki].